מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף מורשת, חברה ורוח
הפיקוח על הוראת היסטוריה

משרד החינוך

תשפ"ו – 2026

הנחיות למענה בבחינות הבגרות

מורים יקרים,

לפניכם ריכוז הנחיות לקראת בחינות הבגרות שבפתח. אין בדברים המוצגים כאן משום חידוש מהותי או מהפכה. מדובר בריכוז התכנים ובהעלאתן על הכתב של תובנות שעלו מתוך תהליך של חשיבה משותפת. תהליך זה נשען הן על נקודת מבטם של מורים צעירים והן, ובמידה שאינה פחותה, על תרומתם של מורים ותיקים, אשר ניסיונם המצטבר וחכמתם המקצועית עיצבו לאורך השנים את העשייה החינוכית והטביעו בה את חותמם.

חשיבה היסטורית

בחינות הבגרות בהיסטוריה מקודמות בשנים האחרונות מתוך תפיסה פדגוגית הרואה בהערכה כלי מרכזי לטיפוח מיומנויות היסטוריות, ולא רק אמצעי לבדיקת ידע עובדתי. במסגרת זו מושם דגש על פיתוח יכולות של חשיבה ביקורתית, ניתוח מקורות, הבנת הקשר היסטורי, השוואה, הסקת מסקנות ושיח טיעוני מבוסס. המסמכים שלפניכם נועדו לפרט ולהבהיר את המיומנויות ההיסטוריות הנדרשות במסגרת הבחינה, את אופני הביטוי שלהן, ואת הקריטריונים שלפיהם הן נבחנות. הם מבקשים ליצור שקיפות ובהירות עבור מורים ותלמידים כאחד, ולסייע בהתאמת תהליכי ההוראה, הלמידה וההערכה לרציונל הפדגוגי העומד בבסיס הבחינות.

באמצעות מסמכים אלו אנו מבקשים לחזק הוראת היסטוריה המעודדת למידה משמעותית, עיסוק מושכל בעבר, ופיתוח לומדים המסוגלים להתמודד עם סוגיות היסטוריות באופן עצמאי, ביקורתי ומעמיק.

קישור למסמך לתלמיד

קישור למסמך למורה

מילות "הקוד"

הצג או תאר: הצגה/תיאור של התופעה, הפעולה, האירוע, התהליך הנדרשים בשאלה, בלי להסביר את הסיבות להתהוותם או את התוצאות/ההשפעות שלהם.

הסבר: הצגה/תיאור של התופעה, הפעולה, האירוע, התהליך הנדרשים בשאלה, תוך התייחסות לסיבות (גורמים) להתהוותם והתוצאות/השפעות שלהם, כולל הבאת דוגמה.

השווה: עריכת השוואה בין שני עניינים מבוקשים, על פי קריטריונים והבהרת הדומה והשונה בכל אחד מהקריטריונים שהוצעו.

הדגם: הבאת דוגמה מפורטת הממחישה את העניין המבוקש.

מספר פריטים בתשובה

כאשר צוין מספר הפריטים (הצג 2 גורמים) – יש לענות על פי הנדרש. אם הנבחן ענה מעבר לנדרש, המעריכים ייקראו בדרך כלל את כל התשובה ויבחרו את הפריטים הטובים ביותר. אך הרחבת התשובה מעבר לנדרש עלולה לגרום למצוקת זמן לנבחנים.

כאשר לא צוין מספר הפריטים – יש לפרט 3 פריטים.

רצוי להתחיל בפריט הטוב ביותר, שכן זה גם הפריט שיקבל את הניקוד הגבוה ביותר. חשוב לציין, גם אם הפריט הטוב ביותר יהיה אחרון – הוא שיקבל תמיד את הניקוד הגבוה ביותר.

התייחסות לקטע מקור

שאלות על קטע מקור מחייבות התייחסות לקטע המקור.

המקור אינו כולל הסבר אלא מספר רמזים, ביטויים, דוגמאות, כותרות. הנבחנים הם שצריכים להציג/להסביר את הדברים.

<u>שאלות על טקסט</u>: על הנבחנים לענות על פי הנמצא בטקסט. כלומר – עליהם לעגן את תשובתם בתכנים הנמצאים בטקסט, תוך שימוש בשפתם. אין להסתפק בהעתקת משפטים שלמים מתוך הטקסט, אך אין מניעה להוסיף ציטוט (לא מורידים ניקוד על כך).

כאשר המטלה היא – **הסבר על פי הקטע** – עליהם לעגן את התשובה בטקסט ולהוסיף מידע מתוך מה שלמדו בעניין זה בכיתה.

כאשר המטלה היא – **הסבר על פי הקטע ועל פי מה שלמדת** – יש לעגן את התשובה בקטע, להוסיף מידע על הגורמים/תופעות המוזכרות בקטע זה, ולהוסיף התייחסות לגורמים/תופעות נוספות שעליהן למד, גם אם אינן מוזכרות בקטע.

<u>שאלות הכוללות מקורות חזותיים</u>: גם כאן על הנבחנים לעגן את תשובתם במה שנמצא בקטע המקור שלפניהם. העיגון יתבצע באמצעות תיאור המופיע במקור ורלוונטי לתשובה (כגון פריט קריקטורה או בכרזה, נקודת ציון במפה), והסבר בהרחבה על פי הנלמד בכיתה.

חלוקת הניקוד

- אם המטלה היא הסבר והנבחן רק הציג – יקבל **עד** 70% מהניקוד, על פי טיב התשובה.
- אם המטלה היא הסבר והנבחן רק ציין (כתב בראשי פרקים בלבד) – יקבל **עד** 60% מהניקוד, על פי טיב התשובה.
- אם המטלה היא הצג והנבחן רק ציין – יקבל **עד** 70% מהניקוד, על פי טיב התשובה.
- אם הנבחן ענה תשובה העונה על דרישות השאלה (ענה על מטלה ויש לה ביטוי בקטע), אך לא ביסס וקישר לקטע – יקבל **עד** 60% מהניקוד, על פי טיב התשובה. אך אם הנבחן ענה תשובה נכונה שאין לה כלל ביטוי בקטע – **לא יקבל ניקוד כלל**. לדוגמה – הנבחן התבקש להסביר גורמים לתופעה, על פי קטע מקור. הוא אכן הסביר גורמים, אך כאלה שאינם מופיעים בקטע. במקרה כזה – לא יזכה לניקוד.
- אם ענה באמצעות ציטוט רלוונטי מתוך קטע המקור, בלי הסבר ובלי עיבוד לשפתו – יקבל **עד** 60% מהניקוד, על פי טיב התשובה. ציטוט בלבד – דינו כרמת "ציין" ותו לא.

משרד החינוך

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף מורשת, חברה ורוח
הפיקוח על הוראת היסטוריה

הנחות שגויות בנוגע להערכת תשובות

הנחה שגויה	המציאות
אם כתובה הרבה והנבחן יחשוב שאנחנו יודעים וייתן לנו נקודות.	גם אם כתובה הרבה, אך לא לעניין, הבוחן פשוט ידע שהנבחן לא יודע את התשובה.
אם אינני יודע את התשובה, אתאר מה שאני רואה בקטע המקור החזותי והנבחן כבר ימצא למה זה מתאים.	תיאור של המופיע במקור מבלי להתייחס לשאלה הוא מיותר לחלוטין. לבוחן ראיה לא פחות טובה וגם הוא רואה מה יש במקור החזותי.
אם אכתוב לבוחן מכתבים קורעי לב על מאמצי לעבור את הבחינה – הוא יתרצה וייתן לי נקודות נוספות.	מכתבים נרגשים לבוחן מועברים טיפול משמעתי או ייעוצי, אך בכל מקרה – אינם מקנים ניקוד.
תשובה ארוכה היא תשובה טובה, תשובה קצרה היא תשובה גרועה.	תשובה טובה היא תשובה נכונה היסטורית, בלי קשר לאורכה.
אם אין לי מה לכתוב, אחזור שוב ושוב על אותם דברים במילים נרדפות והבוחן יחשוב שהתשובה שלי ארוכה וטובה.	אם אין לי מה להוסיף לעניין – מוטב שאעבור לתשובה הבאה ולא אייגע את עצמי ואת הבוחן.
תשובה חייבת לכלול פסקת פתיחה!	תשובה צריכה להיפתח במשפט פתיחה המגדיר את דרישות המטלה. אין שום צורך ביותר מכך.

ולבסוף: אין שום מניעה לארגן את התשובה בטבלה.

בהצלחה לכולנו!

ד"ר אדי בן זאב

מפמ"ר היסטוריה